

Handläggare
Maria Andersson
Telefon: 08-508 25 910**Till**
Socialnämnden

Lägesrapport om Bostad Först i Stockholms stad

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner denna rapport.
2. Socialnämnden uppdrar åt förvaltningen att ta fram förslag på former för fortsatt drift av stödet i Bostad Först i Stockholms stad, senast i juni 2015.

Gillis Hammar
FörvaltningschefFredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Detta ärende är en lägesrapport om Bostad Först i Stockholms stad och beskriver arbetet med utvidgning, fortsatt utveckling av modellen för stöd, kompetensutveckling samt uppföljning och utvärdering. Bostad Först omfattar att hemlösa personer erbjuds permanent ordinarie boende utan krav på drogfrihet, etc. I dagsläget ingår 21 personer i Bostad Först men för närvarande finns planering för en utökning med ytterligare 22 personer. Bostad Först drivs som ett samverkansprojekt mellan socialförvaltningen, Svenska Bostäder och Stockholms stadsmission fram till och med december 2015. Nämnden föreslås besluta att förvaltningen får i uppdrag att ta fram förslag på former för fortsatt drift att stödet efter det att den nuvarande projektperioden har upphört.

Bakgrund

Bostad först är en modell som utvecklades i USA.¹ Modellen riktar sig till personer med svår psykiatrisk problematik och missbruk och syftar till att minska bostadslösheten och förbättra individens livskvalitet. Modellen omfattar erbjudande om permanent vanligt boende till personer som lever i hemlöshet utan särskilda krav på att den enskilde ska ha genomgått rehabilitering och vara drogfri. Boendet kombineras med erbjudande om individanpassat stöd som är frivilligt att ta emot.² Insatsen ska innebära att man arbetar med klienterna så länge som de behöver det och att arbetet är orienterat både mot långsiktig återhämtning samt kortsiktig skadereduktion. Planering och genomförande ska utgå från den enskildes önskan, stödja egenmakt och valfrihet samt förmedla hopp om att återhämtning är möjligt.

År 2009 beslutades att Bostad först skulle provas i Stockholms stad. Dåvarande socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen fick uppdraget att leda ett projekt med syfte att utforma en modell för bostad först i staden. Modellen skulle omfatta en boendelösning där hemlösa personer direkt erbjuds permanent boende i egen lägenhet samt metoder och arbetssätt för frivilligt, men intensivt, långsiktigt och individuellt utformat, stöd i boendet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid utvecklingsenheten vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor, i samråd med projektets styrgrupp.

Lägesrapport

Bostad Först – det första projektet

Det första Bostad Först-projektet i Stockholms stad inleddes i februari 2010 och pågick fram till och med februari 2014. Det var ett partnerskap mellan Stockholms stads socialförvaltning, Svenska Bostäder AB och Stockholms Stadsmission. Lunds universitet var även delaktiga i uppbyggnaden av projektet. Från staden har stadsdelsförvaltningarna Hässelby-Vällingby, Skarpnäck, Skärholmen och Spånga-Tensta samt socialförvaltningens Enheten för hemlösa ingått i projektet. Projektet har letts av en styrgrupp bestående av representanter från de medverkande aktörerna i projektet.

¹ Utvecklingen av modellen skedde inom Pathways to Housing i New York.
<http://www.pathwaystohousing.org/>

² Se tex Tsemberis, Sam, (2010) *Housing First, The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction*, NY, Hazelden och Socialstyrelsen, *En fast punkt – Vägledning för boendelösningar för hemlösa personer* (2010)

Under projektperioden har 29 personer erbjudits lägenhet och stöd genom projektet. De som erbjöds lägenheter hade alla en lång historia av hemlöshet och en omfattande komplex problematik som består av bl.a. kriminalitet, missbruk och psykiska problem. Idag bor 18 personer i lägenheter och totalt 21 personer får stöd inom ramen för projektet, medan möjligheter att erbjuda dem en ny lägenhet undersöks. Detta innebär att 62 % har klarat kvarboende i den första lägenheten och totalt finns 72 % av de som flyttat in kvar i projektet. Under perioden är det 17 % som har fått förstahandskontrakt på sin lägenhet.

Utvärderingen av projektet är ännu inte färdigställd men det står klart är att den inte visar på några entydiga resultat för rehabilitering vad gäller t.ex. missbruk. Samtidigt visar utvärderingen såväl som uppföljningen att både klienter och socialsekreterare i många fall anser att en positiv förändring i motivationen och arbetsalliansen har inträffat sedan inflyttning, vilket har skapat nya förutsättningar för fortsatt återhämtning. Mycket tyder på att stödet och avsaknaden av tvång har varit avgörande för detta. Samtidigt har projektet varit förknippat med problem när det gäller att klara målet om trygghet och en säker boendemiljö för alla. Hyresgästerna i projektet har fått fler klagomål än genomsnittet av Svenska bostäders hyresgäster.

I juni 2013 (Dnr 3.2-0478/2011) redovisades resultat av projektet och förslag på inriktning på fortsatt utveckling. Förvaltningen fick då i uppdrag att utforma en fortsättning av projektet. Detta uppdrag kompletterades i budget för 2014 med uppdrag om att fördubbla antalet individer som omfattas av insatsen.

Bostad Först i Stockholms stad 2.0

Den 1 mars 2014 startades ett nytt projekt kallat *Bostad Först i Stockholms stad 2.0*. Projektet innebär en utökning och för närvarande planeras för att ytterligare 22 personer erbjuds lägenheter inom ramen för projektet. Under 2014 kommer utökningen att ske i projektets ursprungliga stadsdelsförvaltningar (Hässelby-Vällingby, Spånga-Tensta, Skarpnäck och Skärholmen) samt vid Enheten för Hemlösa.

Nedan redovisas ramarna för det nya projektet. Projektet är ett forsknings- och metodutvecklingsprojekt. Men, till skillnad mot det tidigare utforskade projektet, riktar sig detta till en mer avgränsad målgrupp samt utgår från en tydligare definierad modell för stödets innehåll och utformning.

Målgrupp

Bostad först avgränsas i nuläget till personer med misstänkt eller konstaterad samsjuklighet komplex problematik och långvarig hemlöshet. Förväntade resultat för insatsen är:

- stabilt normaliserat boende för den enskilde,
- bästa möjliga livskvalitet och hälsa för den enskilde,
- trygghet och bra boendemiljö för alla och
- effektiv resursanvändning.

Stödet

Forskning visar att stöd utformat enligt modellen för ”stegvis intensiv case management” är mest lämpligt för målgruppen. Detta innebär bl.a. att case managern (CM) själv bidrar med stödinsatser, att antalet klienter är få (5-10 personer per CM) och att insatserna anpassas till individens beredskap till förändring. Initialt ligger fokus på att skapa allians och reducera skador samt en gradvis, i den enskildes takt, förflyttning med hjälp av aktivt motivationsarbete mot ordinarie utbud av insatser och drogfrihet. Stort fokus ligger på aktivt uppsökande arbete samt kontinuerligt motivationsarbete. Följande åtgärder har vidtagits för att utveckla modellen.

- En överenskommelse med beskrivning av kvalitet, kompetens och arbetssätt för stödet har tagits fram. Överenskommelsen bygger på modellen för stegvis intensiv case management (ICM) och ACT-modellen³. Den omfattar sex områden: kompetens och erfarenhet, tillgänglighet, arbetssätt och metoder, arbetslivsorienterad rehabilitering, brukardelaktighet och service till bostadsföretagen.
- Dokumentation och rapportering har förtydligats genom att mallar som ska användas för alla klienter från 1 maj har tagits fram. Dessa omfattar bl.a. handläggarsöd med särskilt fokus på bedömning av stödbehov för att klara boende, mall för dokumentation av klientkontakt, en mall för uppföljning av mål kring boendet och för individuella mål samt mallar för rapportering av situationen i boendet.
- Socialtjänstens roll har förtydligats vad gäller ansvaret att utreda stödbehovet, att formulera uppdrag om stöd samt att genomföra uppföljning. Formerna för utbyte av information och formerna för kommunikation i övrigt har setts över.

- Förhandling med hälso- och sjukvårdsförvaltningen har resulterat i att avtal för 2014 mellan den och Beroendecentrum Stockholm (Stockholms läns landsting) innehåller uppdrag om att avsätta resurser för samarbete med stödteamet för Bostad Först från den 1 maj 2014. Dialog om hur detta samarbete praktiskt ska utformas pågår nu.
- Förvaltningen har förstärkt projektet under hösten 2014 genom att avsätta resurser för kartläggning och metodutveckling kring meningsfull sysselsättning för personer som inte klarar stadig drogfrihet/nykterhet.

Boendelösning och utbyggnad

Svenska Bostäder AB har i nuläget åtagit sig att leverera 22 lägenheter till projektet under 2014.

Rutiner har uppdaterats för att skapa tydlighet kring hyreslagens absoluta krav samt kring att hantera problem i boendet och att erbjuda snabba insatser för att avbryta boendet i de fall där det blir problem. Forskningen visar att möjligheterna till återinflyttning är viktig och att det kan behövas upprepade försök i olika lägenheter innan stabilt boende kan uppnås. Detta är en stor utmaning och formerna för att återinflyttning kommer utredas vidare inom projektet. Erfarenheter från det tidigare projektet pekar på vikten av snabba interventioner för att förhindra klagomål. Avlastnings-, eller sviktplatser, kommer även fortsättningsvis att vara tillgängliga vid behov och bekostas av projektet.

Kompetens- och metodutveckling

För att stödja metodutvecklingen har socialförvaltningen förstärkt projektorganisationen med en metodutvecklare med uppdrag att stödja både stadens handläggare och Stockholms Stadsmissions case manager team. Metodutvecklaren kommer även att leda arbetet med att utveckla samverkan med Beroendecentrum Stockholms medarbetare.

Erfarenheter från de första åren är att det finns ett omfattande behov av att erbjuda ett kompetensutvecklings- och handledningsprogram i införandet av stegvis case management. Målgruppen är främst case managers och handläggare inom Bostad Först men även personer som arbetar med målgruppen i stadens övriga verksamheter kommer att bjudas in att delta i utbildning. Under 2014 kommer följande kompetensutvecklingsinsatser att genomföras.

- Högskoleutbildning om 7,5 hp för case managers
- 3-4 dagar träning och handledning utifrån verkliga fall med medarbetare från Pathways to Housing⁴. (I samarbete med Lunds universitet, Linné universitetet och Det nationella nätverket för Bostad först.)
- Metoddagar och handledning med inriktning på praktisk tillämpning av MI (motiverande samtal) och MET (motivational enhancement therapy) för personer med samsjuklighet. MET är en metod för att stödja den enskilde i att definiera och uppnå mål för återhämtning. Metoden bygger på MI och lyfts fram i Socialstyrelsens nya riktlinjer för missbruk.
- Psykosocialt stöd i återhämtningsprocessen (i samarbete med RSMH).

Erfarenhetsutbyte, forskarsamverkan och utvärdering

Projektet har haft nära samarbete både med andra projekt och med forskare både nationellt och internationellt under hela projektiden. Detta har varit värdefullt för att skapa utbyte mellan forskning och praktik samt för att skapa förutsättningar för kritiskt granskning av den egna verksamheten. Avsikten är att fortsätta dessa samarbeten.

I samarbete med Lunds universitet och projektledningen för Bostad först i Göteborgs stad planerar förvaltningen att ta fram en modell för kollegial granskning utifrån kriterier för modelltrogenhet som redovisades ovan. Avsikten är att bjuda in andra kommuner samt ett antal forskare till en granskningspanel för att fokusera på kvalitet i stödet.

Samverkan med doktorand Ann Ottengrim, under handledning av Professor Verner Denvall, vid Linnéuniversitetet kring case managers roll och utveckling av brukarinflytande i det dagliga arbetet kommer att fortsätta.

Centrum för psykiatrforskning, och projektets utvärderare docent Håkan Källmén har fått medel från Folkhälsomyndigheten för att fortsätta sin studie av effekter på livskvalitet för klienterna i bostad först. Fortsatt samarbete syftar till att möjliggöra en utvärdering av den modell för Bostad Först i Stockholms stad som nu växer fram.

⁴ Eftersom stegvis case management fortfarande är ett relativt underutvecklat arbetssätt i Sverige anser förvaltningen att samverka med Pathways to Housing i New York, som har både en välutvecklad utbildningsorganisation och omfattande praktisk erfarenhet, kan vara framgångsrikt.

Fokus under 2014 är att bygga upp modellen för stöd i Bostad Först och de studier som hittills genomförts kan användas som baslinje för att undersöka resultat över tid för denna modell. Fokus här kommer att vara förändringar i individernas livskvalitet gällande känsla av sammanhang och egenmakt samt av omfattningen av missbruk.

Fortsatt drift efter att projektet har upphört

Bostad Först Stockholms stad har genomförts som ett samverkans- och metodutvecklingsprojekt under två projektperioder: den ena perioden pågick mellan 2010-02-01-2014-02-28 och den andra pågår nu fram till och med 2015-12-31. Förvaltningen bedömer att det inför att denna andra projektperiod upphör finns tillräckligt underlag för att ta ställning till om Bostad Först ska fortsätta finnas kvar och i vilken driftsform det bör ske. Socialnämnden föreslår därför att ge förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag på modell för fortsatt drift av stödet i Bostad Först i Stockholms stad senast i juni 2015.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner denna rapport samt uppdrar åt förvaltningen att ta fram förslag på permanent drift av stödet i Bostad Först i Stockholms stad, senast i juni 2015.